

BYK

KLEMENS

DIVADLO PETRA BEZRUČE
vyznamenané Za zásluhy o výstavbu

Sezóna 1979/1980

K A Z Y S S A J A

BÝK KLEMENS

Překlad
Jana Klusáková

Režie
Ilja Racek j. h.

Výprava
Marta Roszkopfová

Hudba
Václav Hálek

Texty písní
Ilja Racek

Hudbu
nahrál orchestr DPB

Dirigent
Jan Tomšíček

Pohybová spolupráce
Jiří Maršík j. h.

Představení řídí
Ludmila Naarová

Text sleduje
Marta Veselá

OSOBY A OBSAZENÍ

Skalnas
Vítězslav Kryške / Miroslav Kudela

Uhlíř Alalumas
Bohuslav Čvančara

Starosta Daunoras
Petr Pelzer

Daunorene, starostova matka
Štěpánka Ranošová,
nositelka vyznamenání Za vynikající práci

Jednoočka
Blanka Meierová

Kankalis, vesnický dohazovač
Vladimír Krátký

Lajma, Skalnasova nevěsta
Věra Šukalová j. h.

Vdova po kováři, Lajmina matka
Marie Viková

Rozvážný mužik Žamgulis
Milan Šulc

Barbora, jeho žena
Ludmila Bednářová

Danute, jejich dcera
Marie Logojdová

Abarus, bručoun
Arnošt Borovec

První chlapec
První mužik
Kostas Zerdaloglu

Druhý chlapec
Druhý mužik
Ladislav Brückner

Rudovous, cizinec a kupec
Papacha, vysoký funkcionář
Jan Odl

Kupci, četníci
Julius Jeřábek j. h. / Alois Kachel j. h.

KAZYS SAJA

se svou hrou Býk Klemens dostává na česká jeviště poprvé, přestože pro divadlo píše už od roku 1954 a na svém kontě má alespoň dvacet titulů. Naše zpoždění není však zas tak velké, protože Býk Klemens je zároveň první hrou tohoto litevského autora, přeloženou do ruštiny; mimochodem jiným nám známějším sovětským dramatikem Grigorijem Gorinem. Dva roky od jejího vzniku ji v roce 1976 uvedlo moskevské Divadlo satiry. Saja totiž patří k autorům mladé generace, kteří se v posledních dvaceti letech začali prosazovat v jednotlivých sovětských republikách. Ať už to bylo na poli literatury, divadla nebo filmu, poměrně silná vlna těchto umělců upoutávala svým novým pohledem, osobitou poetikou, svou současností. Ne vždy se jim přitom podařilo proniknout za hranice svého národa, případně až do povědomí světové kulturní veřejnosti; příčinou byla často právě příliš těsná vazba na tradici a realie toho kterého národa.

Také tvorba Kazyse Saji je bezesporu svázána s litevským folklórem — a hra Býk Klemens jako „lidová komedie“, jakási pchádka, obzvláště. A přesto úspěch právě této hry svědčí o tom, že Saja dokáže z těchto subjektivních národních kořenů vypovědět i téma zcela obecné a aktuální. Příběhem vesničanů ze zastrčené litevské vesnice Devětběd vypráví Saja o věčném konfliktu lidské soudržnosti a touhy po hmotném blahobytu, po svobodě, štěstí, vzájemné úctě na jedné straně a posunu hodnot, lhostejnosti a ztrátě svobody na stra-

ně druhé. A jakkoli tyto termíny mohou znít paradoxně v kontextu s polopohádkovým příběhem, „lidský“ a „konzumní, spotřebitelský“ vztah k životu — to jsou dvě základní konfliktní síly hry. „Člověk na své cestě za lepším životem často zapomíná, že není živ jen chlebem. A ještě horší je, když v honbě za materiálním blahobytem obětuje hodnoty ducha a morálky,“ říká autor.

Kazys Saja se narodil roku 1932 v rodině chudého zemědělce. V šesti letech už ztratil oba rodiče i dva sourozence. Zatímco další bratr vyrůstal v dětském domově, Kazyse vychovávali příbuzní. Po válce studoval střední školu zemědělskou, obor meliorace a pak pedagogickou větev přírodovědecké fakulty na vysoké škole v Klajpedě. Zájem o literaturu a divadlo mu vlastně dost netradičně otevřel brány další vysoké školy: po úspěšném uvedení první komedie Sázka v divadlech v Klajpedě a v estonském Parmu získal možnost studovat litevský jazyk a literaturu na Státním pedagogickém ústavu ve Vilnjusu. Absolvoval roku 1957, získal tzv. svobodný diplom, žije ve Vilnjusu, cestuje a píše. Jeho knihy a hry pro rozhlas, televizi a divadlo jsou známy především v Litvě, Lotyšsku a Estonsku. Kromě Gorinova překladu Býka Klemense vydali sborník Sajových her v Maďarsku a na Slovensku vyšla kniha pro děti Hej, tak se schovej.

V současné době má tedy Kazys Saja za sebou šest knih próz, přes dvacet divadelních her (z posledních let Hořící hrušeň, Ostrov žebráků) a zhruba stejně tolik jednoaktovek.

UHLÍŘ

Já myslím, že nezáleží na tom, jestli je člověk chudý nebo bohatý. Hlavně když je šťastný.

RUDOVOUS

Proč kvete strom — že chce být krásný. Proč se pták zdobí peřím — že chce být krásný...

ROZVÁŽNÝ

Ono přijde na ptáka... I když se vrána ozdobí korunou, přece pávem nebude!

JEDNOOČKA

To už je tady zvyk. Javorový list sníme, kohoutí slzou zapijeme, a tancujeme!

UHLÍŘ

I kdybych zasadil hrst zlatých, strom z nich nevyroste. A strom je ze všech nejmoudřejší... Žije jen ze slunce a z půdy, a svědomí má čistý. V duši klid jako v pokojíčku. V tom je jeho štěstí. Člověk se pořád jen honí, hledá štěstí, a štěstí je v klidu.

DANUTE

No řekni, Alalumasi, co ho tu tak drží?

UHLÍŘ

Kořeny! Víš, proč stromy kvetou a kameny jen obrůstají mechem? Protože kámen nemá kořeny: ať ho hodíš kamkoliv, všude je mu dobře... Ty máš jinou smůlu. Zapustilas tu kořeny, ale ráda by ses rozletěla... Proto tě to bolí!

SKALNAS

Já chci hrát lidem!

UHLÍŘ

Lidi tě uslyší. Přijdou k tobě jako srnka k prameni...

SKALNAS

A když nepřijdou?

UHLÍŘ

Na to nehleď a hraj. Pramen neteče proto, aby napájel, ale protože je pramen.

DANUTE

Myslíš, že dohazovač jen mele jazykem a vychvaluje ženicha? Ba ne! Dohazovač je taky ten, který mlčí!

SKALNAS

Svobodnému je všude špatně, ženatému jen doma.

VDOVA

To jen med s léty sládně, ale holka kysne...

KANKALIS

To víš, svatba je seriózní věc... A ženská není kráva, ta se vybírá jednou provždy. Když si člověk vezme hloupou, stydí se s ní chodit mezi lidmi, a když chytrou, nepustí ho vůbec ke slovu...

Vedoucí uměleckotechnického provozu Kazimír Trnka,

Vzorný pracovník kultury

Kostýmy zhotoveny kolektivem brigády socialistické práce pod vedením Marcely Vítkové

Jevištní výprava zhotovena kolektivem výrobních dílen

DPB pod vedením Přemysla Kirschnera

Vedoucí kolektivu jevištních stavěčů Josef Drda

Vedoucí osvětlení Jaroslav Řezáč

Svítil Zdeněk Osif

Zvuk Marie Krejčí, Bohuslav Fischer

Vlášeny Jarmila Oboráková, Alžběta Knapková,

Rozvita Chamrádová

Rekvizity Miroslav Antal, Milan Bařina

Garderoba Jana Lhotská, Zdena Rozsypalová,

Drahomíra Lučanová

35. sezóna

PROGRAM DIVADLA PETRA BEZRUČE

UMĚLECKÝ ŘEDITEL LADISLAV KNIŽÁTKO

Program připravila dramaturgyně Alena Beránková

Výtvarná spolupráce Marta Roszkopfová

Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p., provoz 22,

Hollarova 14, Ostrava 1

Veškerá práva k provozování tohoto díla zastupuje

DILIA Praha

Cena 2,— Kčs

BYK KLEMENS

